

**DOSTONLARDA QAHRAMONLIK MARDLIK VATANPARVARLIK
G‘OYALARINING AKS ETISHI**

Rustamova Sayyora, Shomaqsudova Dilsora

– UMFT universiteti, 550-guruh talabalari

Fan: Xalq pedagogikasi

O‘qituvchi: Haydarov Sulaymon

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek xalq dostonlarida qahramonlik, mardlik va vatanparvarlik g‘oyalarining badiiy ifodasi keng yoritiladi. Maqolada xalq og‘zaki ijodining eng yuksak namunalaridan biri — dostonlarning ma’naviy-tarbiyaviy ahamiyati, ularning tarixiy ildizlari hamda zamonaviy yoshlar tarbiyasidagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, dostonlardagi qahramon obrazlari orqali xalqning orzu-umidlari, erkinlik, adolat va yurt ravnaqi yo‘lida kurashish g‘oyalari ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: xalq og‘zaki ijodi, doston, qahramonlik, mardlik, vatanparvarlik, ma’naviy tarbiya, milliy g‘urur, el-yurt manfaati, badiiy obraz, jasorat.

Kirish

O‘zbek xalqining asrlar davomida yaratilgan og‘zaki ijodi o‘zida chuqur ma’naviy, axloqiy va vatanparvarlik g‘oyalarini mujassam etgan. Ayniqsa, xalq dostonlari millatning o‘zligini, tarixini, erkinlikka bo‘lgan intilishini, mardlik va jasorat timsollarini ifodalovchi nodir asarlardir. Dostonlar nafaqat badiiy yodgorlik, balki xalqning hayot falsafasi, urf-odati, axloqiy me’yorlari va yurtga sadoqatining ifodasidir.

O‘zbek xalq dostonlari — “Alpomish”, “G‘orog‘li”, “Ravshan”, “Kuntug‘mish”, “Go‘ro‘g‘li va Avazxon” kabi asarlar orqali xalq o‘z orzu-umidlarini, erk va ozodlik haqidagi orzularini ifodalagan. Ushbu dostonlarda asosiy g‘oya — **yurti sevish, el manfaatini himoya qilish, mardlik va jasorat bilan yovga qarshi kurashish**dir. Shu sababli dostonlar o‘zbek xalqining milliy ongini



shakllantiruvchi, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalovchi eng muhim ma'naviy manbalardan biri hisoblanadi.

Dostonlarning ijtimoiy-madaniy ahamiyati

Dostonlar xalq hayoti, urf-odatlari va ijtimoiy tuzumining badiiy ifodasi sifatida shakllangan. Ular o'tmish ajdodlarning dunyoqarashi, mehnatga, tabiatga, jamiyat va yurtga munosabatini ifodalaydi. O'zbek dostonchiligi nafaqat xalqning badiiy tafakkur mahsuli, balki tarixiy voqealar, qahramonlik an'analari va milliy o'zlikni anglash jarayonining ajralmas qismi sifatida qaraladi.

Dostonlarda xalq o'zining orzularini, erkinlik va adolatga bo'lgan intilishini ifodalaydi. Masalan, "Alpomish" dostoni o'zbek xalqining yurtparvarlik, sadoqat va erksevarlik tuyg'ularini ifodalovchi asardir. Unda el manfaatini himoya qilish, adolatni tiklash, yurt sha'nini himoya qilish uchun jonini fido etuvchi qahramon obrazi yaratilgan. Shu boisdan dostonlar xalq ongida **vatanparvarlik maktabi** sifatida xizmat qiladi.

Dostonlarda qahramonlik va mardlik g'oyalari

Qahramonlik dostonlarning markaziy g'oyalaridan biridir. Doston qahramonlari el-yurt manfaati uchun o'z hayotini xavf ostiga qo'yishdan tortinmaydi. Ularning harakati, fikri va orzulari xalq orzularining ifodasidir. Masalan, "Alpomish" dostoni qahramoni o'z yurtini, oilasini, sevgilisini himoya qilish uchun ko'p sinovlardan o'tadi. Uning jasorati, sadoqati va vafodorligi orqali xalq mardlik va qahramonlikning chin ma'nosini anglaydi. Alpomish obrazi orqali xalq "mardlik – bu yurtga sadoqat, oilaga vafodorlik va adolatni himoya qilishdir" degan g'oyani ilgari suradi.

"Go'ro'g'li" dostonida ham qahramonlik g'oyasi yurt ozodligi uchun kurash motivlari bilan boyitilgan. Go'ro'g'li xalqni zulmdan ozod etuvchi, adolatparvar, saxovatli va vatanparvar qahramon sifatida tasvirlanadi. U oddiy odamlarning dardi bilan yashaydi, ularni himoya qiladi, yovga qarshi mardona kurashadi. Shu tarzda, dostonlarda qahramonlik g'oyasi xalqning ozodlik va adolat haqidagi orzularini badiiy shaklda ifodalaydi.

Dostonlarda vatanparvarlik va milliy g'urur



Dostonlardagi har bir qahramon obrazida yurtga muhabbat va elga sadoqat g'oyalari ustuvor o'rin tutadi. Vatanparvarlik bu asarlarda shunchaki hissiyot emas, balki harakat, kurash, fidoyilik orqali ifodalanadi. Masalan, "Ravshan" dostonida Ravshan Bahodir yurtini dushmandan himoya qilish uchun jonini tikadi. U o'zining jasorati va qat'iyati bilan xalq ozodligi uchun kurashadi. Ravshanning harakati orqali xalq o'zining mard, oriyatli va sadoqatli o'g'lonlarini madh etadi.

Vatanparvarlik g'oyasi, shuningdek, dostonlarda **ona yurtidan ajralish fojeasi** orqali ham ko'rsatiladi. Alpomishning uzoq yillik ayriliqdan so'ng yurtiga qaytib kelishi, xalqining ahvolidan iztirob chekishi orqali muallif yurt muhabbatini yanada kuchliroq his ettiradi. Bu obrazlar xalqni o'z yurtini sevishtga, uni himoya qilishga undaydi.

Dostonlarning tarbiyaviy ahamiyati

Dostonlar yosh avlodni ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy jihatdan kamol toptirishda muhim o'rin tutadi. Ular o'quvchilarga mardlik, halollik, vatanparvarlik, sabr-toqat, sadoqat kabi fazilatlarni singdiradi. Doston qahramonlari orqali yoshlar hayotda to'g'rilik, adolatparvarlik, yurtga sadoqat kabi fazilatlarning ahamiyatini chuqur anglaydilar.

Bugungi kunda dostonlarni o'rganish va ularni ta'lim-tarbiya jarayoniga kiritish yoshlar ma'naviyatini mustahkamlashda katta ahamiyat kasb etadi. Chunki ular orqali milliy g'urur, or-nomus, vatanga sadoqat, fidoyilik kabi insoniy qadriyatlar singdiriladi. Dostonlar xalqning ma'naviy merosi sifatida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning eng samarali vositalaridan biridir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'zbek xalq dostonlari milliy tafakkur, tarixiy xotira va vatanparvarlik ruhining beqiyos manbai hisoblanadi. Ularda qahramonlik, mardlik, adolat va vatan muhabbat g'oyalari xalqning hayotiy tajribasi va orzu-umidlari bilan uyg'un holda ifodalangan.

Dostonlar o'zbek xalqining ruhiy olami, milliy g'ururi va tarixiy qadriyatlarini avloddan-avlodga yetkazuvchi ma'naviy xazina sifatida qadrlanadi. Shu boisdan dostonlarni o'rganish, ularni yoshlar ongiga singdirish, ularning



qahramonlik va vatanparvarlik ruhidan ibrat olish — bugungi kunda ham dolzarb masalalardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy taʼsir ўtkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hisini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.